

Initiatief brengt diverse partijen samen

Bijenlint in de Bollenstreek om overlevingskansen bijen te vergroten

Het gaat al jaren niet goed met de bijenpopulatie in Nederland. Kan een bijenlint de overlevingskansen van bijen vergroten? In de Bollenstreek wordt op initiatief van de Rabobank, samen met Naturalis en Omgevingsdienst West-Holland, een bijenlint gerealiseerd.

TEKST Nina Koelewijn FOTO Shutterstock

Als gevolg van onder meer de intensieve grootschalige landbouw, is er een flinke afname van het aantal wilde bijen in Nederland. En dat terwijl ongeveer 75% van de planten waarmee de wereldbevolking wordt gevoed, bijen en andere insecten nodig heeft voor de bestuiving.

De hoofdoorzaak van de afname ligt volgens Annette Piepers van Omgevingsdienst West-Holland bij het gebrek aan bloemen in de natuur en het gebrek aan nestgelegenheden voor de bij. „In 2015 is daarom Groene Cirkel Bijenlandschap opgericht. Heineken, provincie Zuid-Holland en Wageningen Environmental Research hebben toen het initiatief genomen voor het eerste bijenlandschap.”

„Heineken heeft een brouwerij in Zoeterwoude en wilde zich in haar directe omgeving inzetten voor de biodiversiteit. Toen is het idee van een bijenlandschap ontstaan, een netwerk van verschillende bloemrijke gebieden. Het eerste bijenlandschap is gestart in Alphen aan de Rijn, Leiden, Leiderdorp, Zoetermeer en Zoeterwoude. Hier waren zeventien partijen bij aangesloten. Nu, zeven jaar verder, zijn we met ruim veertig partners en actief in zestien Zuid-Hollandse gemeenten.”

Een van de partners is de Rabobank, gevestigd in de Bollenstreek. Zij zijn in 2020 partner geworden en hebben het initiatief genomen voor het bijenlint. Dit bijenlint loopt door de gemeenten Hillegom, Lisse, Teylingen en Noordwijk, met de provinciale weg N208 als centrale as. Piepers: „De bedoeling van het lint is dat een groot aantal plekken in deze regio bij-vriendelijk wordt ingericht. Dit betekent dat er voldoende bloemen en voldoende nestgelegenheden moet zijn voor bijen.”

Els van Oosten van Rabobank geeft aan, dat ze in de Bollenstreek veel kansen zagen om verbinding te zoeken met allerlei partijen op het gebied van biodiversiteit. „We zochten een leuke manier om dit te doen en kwamen al snel uit bij bijen. Iedereen, of je nu een tuin hebt of een bollenteeltbedrijf, komt in aanraking met bijen. We hebben bijen natuurlijk ook nodig. Zonder bijen geen bloemen in de Bollenstreek,” zegt Van Oosten.

Inmiddels heeft een groot aantal partners zich aangesloten bij het initiatief van Rabobank, zoals AkzoNobel, Forensisch Centrum Teylingereind en de Bibliotheek Bollenstreek. „Het mooie van dit project is de samenwerking tussen iedereen. Als coöperatieve bank heeft Rabobank een verbindende rol gehad. Wij zijn de partij die de deelnemers bij elkaar heeft gebracht. De kennis over bijen komt van Omgevingsdienst West-Holland en Naturalis.”

Effecten van het bijenlint

Vanuit Naturalis is onder meer bijen-expert Saskia Klumpers betrokken bij de monitoring van het bijenlint. Samen met andere experts onderzoekt Klumpers de effecten van het lint op de bijenpopulatie. Hiervoor zijn zij het afgelopen jaar begonnen met een nulmeting op zeventien locaties in de Bollenstreek. „De nulmeting is een eerste stap, zodat we later kunnen kijken of het lint effect heeft op de situatie van de bijen,” aldus Klumpers.

Er zijn in Nederland ongeveer 360 soorten bijen met elk een eigen actieve vliegperiode. Sommige bijen zijn alleen actief

in het vroege voorjaar, zoals veel zandbijen. Andere bijen, zoals de klimopbijen, zijn actief in het najaar en weer andere zijn het hele seizoen actief, zoals hommels. Om onderzoek te doen is het daarom belangrijk dat het hele vliegseizoen wordt meegenomen. Klumpers: „Het liefst bezoek je alle locaties drie keer per jaar. Afgelopen jaar was alleen een heel nat en koud jaar en op regenachtige en koude dagen zijn bijen minder actief. Hierdoor konden we niet alle locaties drie keer te bezoeken. Op zich is dat geen groot probleem, maar idealiter ga je naar de locaties in april, mei en juli of augustus.”

Geen gebruik pantraps

Normaal gesproken wordt bij wetenschappelijk onderzoek naar bijen gewerkt met een combinatie van het zoeken naar bijen en de zogenoemde ‘pantraps’. Dit zijn drie bakjes in de kleuren wit, blauw en geel, waarin water met sop zit. Er wordt voor deze kleuren gekozen, omdat bijen een eigen voorkeur hebben voor kleuren. Er zijn bijen die vooral op geel afkomen, bijen die vooral op blauw afkomen en bijen die vooral op wit afkomen. De bijen komen op deze bakjes af, maar overleven het door het water en sop niet.

„Hoewel wetenschappelijk is bewezen dat dit geen invloed heeft op de bijenpopulatie, omdat de pantraps niet langer dan 24 uur buiten staan en er mede daardoor maar een klein aantal bijen op afkomt, vonden onze partners dit geen prettig idee,” vertelt Klumpers. „Daarom is bij deze monitoring alleen geobserveerd en hebben we bijen gevangen met een vlindernet. Op de locaties hebben we, afhankelijk van de grootte van het gebied, minimaal een half uur rondgelopen. De

‘Zonder bijen geen bloemen in de Bollenstreek’



Het bijenlint in de Bollenstreek moet een netwerk worden van verschillende gebieden, waarbij voldoende nestgelegenheden is én waarbij er voldoende bloemen zijn die aantrekkelijk zijn voor bestuivers.

focus lag op de bloemen, omdat bijen daar graag naar toe gaan. Maar we kijken ook veel naar de grond en dood hout, omdat bijen zich daar nestelen.”

Sommige bijen zijn in het veld makkelijk te herkennen, terwijl er ook bijen zijn die zelfs voor experts moeilijk te herkennen zijn. Deze bijen zijn nu gevangen met een net, waardoor het voor experts al makkelijker is om ze te identificeren. Een enkeling wordt meegenomen om onder de microscoop te bestuderen.

Bij-vriendelijk beheer

Klumpers en Piepers benadrukken beiden dat in het bijenlint bloemen aanwezig moeten zijn voor alle bijen. Welke bloemen precies goed zijn is volgens Klumpers moeilijk te zeggen. „Er zijn namelijk niet zomaar vijf soorten op te noemen, omdat er ongeveer 360 soorten bijen zijn. Je moet er rekening mee houden dat er hele seizoenen wat in bloei staat én dat er voor alle bijen iets is. Niet alleen grote bloemen die veel nectar hebben, zoals lavendel, maar ook kleinere bloemen, zoals gele composieten, zijn goed voor bijen.” „Hoe meer variatie in bloemen, hoe beter voor de bijen,” voegt Piepers daar aan toe.

Daarnaast is ook maaibeheer belangrijk. Piepers: „Wij adviseren de partners om twee tot drie keer per jaar te maaien, waarbij 20% tot 30% van het oppervlak niet gemaaid wordt. Verder adviseren we het maaisel binnen twee tot drie dagen af te voeren. Als het te lang blijft liggen, gaan voedingsstoffen terug de grond in waardoor planten die van stikstof houden, zoals brandnetels, gaan domineren. Ook direct afvoeren heeft niet onze voorkeur, omdat je dan tevens alle insecten afvoert.”

Het plan is om nu jaarlijks bij te houden of de bijenpopulatie in de Bollenstreek verandert. Volgens Klumpers merk je vaak jaarlijks fluctuaties in het aantal bijen. „Hoe snel de bijenpopulaties kunnen toenemen, is afhankelijk van welke bijen er nu al in de nabije omgeving zitten. Als een bepaald soort bij nog nauwelijks aanwezig is, kan er enige tijd overheen gaan voordat deze soort ook in het bijenlint wordt gezien. Maar wanneer er al bijen van een bepaalde soort in de omgeving aanwezig zijn, kan het bij bijen best snel gaan. Ze zijn erg afhankelijk van het voedselaanbod en nestgelegenheden. Als dit er voldoende is, zijn er vaak snel positieve effecten te zien.” <

Resultaten nulmeting bijenlint Bollenstreek

De eerste resultaten van de nulmeting tonen aan dat er op de zeventien onderzochte locaties in de Bollenstreek ongeveer 58 soorten bijen, 45 soorten zweefvliegen en 13 soorten vlinders zijn geteld. De top tien meest voorkomende bijen zijn in respectievelijke volgorde de honingbij, de akkerhommel, de aardhommel, de gewone geurgroefbij, de steenhommel, de gewone maskerbij, de grasbij, de gewone franje-groefbij, de tronkenbij en de fijngestippelde groefbij. Een uitgebreidere rapportage van de nulmeting wordt in een later stadium door Naturalis bekend gemaakt.